

TACTICA ÎN SECOLUL XXI

General locotenent dr. Eugen Bădălan

General locotenent (r) prof. univ. cons. dr. Valentin Arsenie

Tactica a intrat în preocupările oamenilor încă din cele mai vechi timpuri. Ea însăși are o istorie ale cărei rădăcini se trag, la fel ca cele ale armatei, din vremurile antichității.

De atunci și până în zilele noastre a sfredelit gândirea și a îmbogățit experiența marilor comandanți de oști, a probat arta militară a zeci și sute de armate de-a lungul timpului în toate războaiele desfășurate, îndeosebi în cele două conflagrații mondiale, dar și în conflictele moderne din epoca postbelică și finalul secolului XX, deci, de la sfârșitul mileniului recent încheiat. *și începutul secolului al XXI-lea.*

Literatura și istoria dedicate tacticii militare au consumat tone de cerneluri tipografice, dar se înfățișează mereu deschise investigației, înnoirii și modernizării.

Totodată, este demn de evidențiat că unele popoare, între care la loc de frunte se situează și cel român, s-au remarcat prin victoriile purtate datorită modului în care au știut să adapteze tactica la condițiile lor specifice de mediu geostrategic, de potențial uman și tehnic, de resurse materiale și spirituale, precum și la determinările teleologice și nomologice ale războaielor prin care au trecut.

Pentru poporul nostru un asemenea complex contextual este deosebit, dar reputatul savant român Nicolae Iorga a definit cum nu se poate mai bine de esențializat și sistematizat – desigur, în stilul său caracteristic, plastic – poziția geostrategică și menirea sa, vicisitudinile prin care a trecut și izbânzile pe care le-a reușit.

„Așezați unde suntem – spunea savantul – în bătaia tuturor vânturilor, ca și cum ne-ar fi fost menirea să stăm de strajă în fața și împotriva celor mai sălbatice vijelii, toată viața noastră de aproape două mii de ani nu a fost altceva decât o trântă cu primejdia. Am biruit adesea, dar cea mai mare biruință e că avem, în ciuda tuturor, un pământ și un steag pe care ai noștri au fost vrednici să le apere”.

Care au fost resorturile intime ale acestor izbânzii ne putem întreba mereu, pentru că răspunsurile obținute pot aduce tot atâtea noi învățăminte.

Unul dintre ele, remarcat de același notoriu savant, este însă de o profundă sensibilitate și perenitate, transpus cu iscusință tocmai pe tărâmul teoriei și măiestriei tactice. „Cu sabia în mână de strajă la toate zărilor, iar când s-a frânt o clipă ca să lege din nou, tainic, oțelul, am întins brutalității arma subțire a inteligenței noastre”.

Mesajul savantului este valabil și astăzi. Poate este mai imperios ca oricând apelul la aceeași armă subțire pentru a ne proiecta oportun tactica militară pe care ne-o solicită începutul noului mileniu, cu perspectiva drastică și brutalitatea ritmului de prăvălire asupra noastră a viitorului neiertător, proxim și îndepărtat.

Tactica forțelor terestre presează acum ca un nou comandament intelectual, un nou proiect complex, multidimensional : gnoseologic, praxiologic, axiologic, epistemic, sociologic, ecologic etc. O bună parte din determinările sale teleologice și nomologice se păstrează. Acestora li se adaugă altele noi, specifice vremurilor actuale și următoare, din domeniile ultimelor cuceriri științifice și înnoiri tehnologice care au produs mutații profunde în viața militară, în planul apărării, al pregătirii și ducerii războiului.

Ca orice proiect, pentru un nou edificiu trebuie să se înceapă de la temelie, iar tactica militară este un asemenea fundament, în care tactica forțelor terestre joacă un rol de mare importanță.

1. Amplasarea tacticii forțelor terestre în edificiul complex al științei militare

În esență, această amplasare exprimă corelarea tacticii cu știința și arta militară. Se pare că din această perspectivă nu vor apărea prea multe elemente de noutate.

Ca și strategia militară, în teoria mai veche și mai nouă, tactica este un domeniu (nivel, ramură) al artei militare și, totodată, o componentă de bază a științei militare. Așadar, tactica este subordonată tuturor celorlalte și, în același timp, constituie un mijloc de aplicare și validare a discursurilor lor, dar și o sursă de investigare, cunoaștere, înnoire și dezvoltare a acestora.

Tactica, spre deosebire de strategie, oferă un câmp larg de investigație, posibilități multiple de manifestare a creativității ofițerilor și de experimentare practică din partea subunităților, unităților și a marilor unități tactice.

Este, de asemenea, bine cunoscut că tactica este o disciplină a științei militare, are deci fundamentare și caracter științific, constituindu-se ea însăși ca o știință de sine-stătătoare.

Aici trebuie să remarcăm că prin ^{lucrarea noastră} proiectul nostru va trebui să insistăm – ca un obiectiv major de modernizare – asupra apropierii mai puternice a tacticii de știință, prin comparație cu strategia, sub aspectul înclinării raportului dintre determinările lor teleologice și nomologice. Dacă primele sunt preponderente pentru strategie, celelalte sunt pentru tactică.

Tot la fel, și funcția normativă a tacticii este mai puternic manifestă, deci mai importantă decât cea a strategiei.

Cele două diferențieri amintite conduc și la a treia. Tactica nu exclude abstractizările, dar are un caracter de obiectivitate și concretețe mai evident decât cel al strategiei. Drept dovadă am putea aduce în discuție aportul științific, sistemele categoriale și conceptuale cu care operează fiecare.

Dar, fără a mai repeta aici definiția științei militare care este bine cunoscută, apelăm la un exemplu practic din viața armatei noastre. Să comparăm comportamentul său în al doilea război mondial – când mai întâi a luptat alături de o armată în est și apoi, împreună cu alta în vest – cu cel din actualitate, când se află în plin proces de realizare a interoperabilității tehnice, acționale și administrative cu cele ale statelor moderne și structurile euroatlantice.

Din exemplul amintit deducem că, mai întâi, compatibilitatea cu armatele aliate în război nu a dus la modificarea tacticilor armatei noastre, care era de origine franceză, iar apoi că tactica, privită ca știință, are componente conceptuale, atât cognitive cât și acționale, valabile pentru toate armatele.

Diferite sunt procedeele (deci metodica) de aplicare concretă pentru îndeplinirea misiunilor, în funcție de tehnica și armamentul din înzestrare.

La fel apar în planul tacticii, nuanțări și specificități naționale imprimate prin doctrinele ^{pentru apărati} operaționale ale categoriilor de forțe armate din diferite țări.

Stabilitatea cognitiv-conceptuală a tacticii nu vine în contradicție cu mobilitatea sa practică, metodică. Dimpotrivă, cele două calități o fac să fie mai deschisă creativității, mai bine ancorată, atât ca determinare, stimulare, cât și ca valorificare în cercetarea științifică și deci, în propria sa manifestare și afirmare ca știință.

Desigur, ar mai fi trebuit abordată și corelarea cu strategia și ^{arta operativă, dar spațiul alocat} materialului nostru nu permite să reluăm aici aceste aspecte care, de altfel, ^{și ele sunt bine cunoscute}.

Mai degrabă ar fi interesant să semnalăm că în epoca postmodernă a epistemologiei științelor sociale, îndeosebi din perspectiva începutului noului mileniu, știința militară se proiectează într-o lumină nouă. Unii chiar încearcă deja să condamne tendința de a o transforma într-o descriere exhaustivă a domeniului militar. Nouă nu ni se pare că poate fi vorba de așa ceva.

Dimpotrivă, în ~~proiectul nostru~~ ^{în lucrarea noastră} pentru un nou discurs al tacticii forțelor terestre, ^{vom ține} cont de faptul că astăzi și mai ales mâine, știința militară nu se mai poate rezuma numai la fenomenul război, sau doar la studiul luptei armate. Dimpotrivă, domeniul militar este mult mai complex, mai cuprinzător, mai dinamic.

Din cele redată până aici nu trebuie să se înțeleagă, cumva, că vom abandona corelațiile cunoscute dintre strategie, artă operativă, tactică și știință militară.

2. Abordarea conceptuală a tacticii forțelor terestre

Cea de-a doua linie directoare a ^{lucrării} proiectului nostru pune în centrul preocupărilor însăși categoria de tactică, deci abordarea ei conceptuală, pornind de la definirea sa.

Evident, orice definiție a tacticii nu poate face abstracție de etimologia sa grecească, pe care o știm. Nu trebuie să ocolim nici faptul că tactica a devenit acum un concept de bază și al altor domenii: politic, economic, financiar-bancar, comercial, diplomatic, managerial, psiho-socio-pedagogic, sportiv, artistic etc. Așa s-a ajuns la accepțiunea largă de definiție a tacticii, **ca o modalitate de conducere a sistemelor complexe pe termen scurt și crearea condițiilor de perspectivă pe cel mediu**. Am putea spune că suntem în fața îndepărtării de esența noțiunii de tactică.

Secția Știință Militară

Strategie este o strategie elaborată la un nivel mai înalt

Tactica în sens militar este altceva. Ea reprezintă domeniului militar, negând valențele accepțiunii generale amintite.

Carl von Clausewitz definea scurt și clar tactica drept: „...teoria folosirii forțelor armate în luptă”, iar strategia - ca „teorie a folosirii luptelor pentru atingerea scopului războiului”.

La rândul său, generalul Beaufre ne-a lăsat o definiție clară: „Tactica reprezintă, în mod limpede, arta întrebuițării armelor în luptă pentru a obține randamentul maxim”. Apelăm la definiția sa pentru valoarea ei demonstrativă de apropiere a condițiilor moderne în care s-a ajuns la combinarea lucrurilor materiale cu resursele umane, sociale și potențialul tehnic, pe fundamente științifice și, toate luate la un loc imprimă analogia cu arta inginerului.

Așadar, *tactica este acel palier din domeniul artei militare în care se percepe și se manifestă tot mai puternic ingineria militară*. Altfel spus, *prin tactică militarul se dovedește a fi: cercetător, proiectant, conducător* (factor de decizie), *manager* (administrator al resurselor umane, materiale, tehnice, financiare etc.), *pedagog* (instructor, educator prin procesul de instruire) și are multe alte competențe și atribuții pe care le îndeplinesc diverși specialiști din sistemele socio-tehnice ale societății civile.

Considerăm că definițiile redată anterior sunt valoroase, deși restrânse în conținut, dar propunem să păstrăm varianta tradițională militară.

În această accepțiune, *tactica presupune studiul acțiunilor de luptă ale subunităților, unităților, marilor unități tactice dotate cu armament și muniții și stabilește principiile, formele și procedeele de pregătire și ducere a acestora*.

Mai nou asistăm astăzi la combinarea celor trei variante de definire a tacticii ca *artă și știință a folosirii forțelor și mijloacelor la dispoziție pentru obținerea succesului în lupte și ciocniri*.

Desigur, aici rămâne loc pentru analiza comparativă a variantelor de definire și în demersul nostru ne-am oprit asupra câtorva criterii: activitățile comandanților pe câmpul de luptă; obiectivele stabilite forței (grupării de forțe) de nivel tactic; raporturile dintre scopuri (strategice), obiective (operative) și misiuni (tactice); eficiența acțiunilor militare (din perspectiva praxiologică a lanțului cauză-efect-consecințe).

Unul dintre criteriile cele mai importante și care s-a impus în centrul atenției în ultimele decenii este acela al dependenței de factorul sau potențialul tehnico-material. Operând cu el devin evidente, din nou, deosebirile dintre tactică și strategie de exemplu.

Tactica este domeniu al artei militare, având conținutul său dat de acțiuni care sunt dependente, în primul rând, de armament, în timp ce strategia este influențată și chiar determinată de dezideratele politice și scopurile militare, sau când situația impune, de obiectivele războiului.

Acum se vede clar care este acel raport invocat mai la început, între teleologie și nomologie.

Dar să mai adăugăm un alt argument. Cea mai convingătoare dovadă a determinării preponderent obiective a tacticii este împărțirea sa în funcție de armament, în tactici corespunzătoare categoriilor de forțe armate, desigur conform destinației acestora, în: *tactica forțelor terestre, tactica forțelor aeriene, tactica forțelor navale*.

Am ajuns astfel la cea de-a treia linie directoare a proiectului nostru și anume la identificarea tacticii forțelor terestre prin stabilirea obiectului și conținutului său.

Tratatul de tactică militară

3. Obiectul și conținutul tacticii forțelor terestre

Tactica forțelor terestre are ca obiect de studiu planificarea, organizarea și coordonarea acțiunii de ansamblu a elementelor care participă la pregătirea și ducerea luptei de către forțele de arme întrunite, independent sau în cooperare cu unități și mari unități din cadrul celorlalte categorii de forțe armate ori din sistemul național de apărare, respectiv trupe ale Ministerului de Interne, Serviciului Român de Informații etc. Ca esență, putem spune că *tactica este știința și arta folosirii forței în cadrul luptelor și ciocnirilor cu inamicul*.

Lupta definește acel ansamblu de acțiuni organizate ale marilor unități, unităților, subunităților și formațiunilor militare, inclusiv ale luptătorilor izolați, în care se folosesc armamentul, tehnica din dotare și sistemele de arme pentru nimicirea (distrugerea), capturarea sau respingerea forțelor și mijloacelor agresorului.

1. Carl von Clausewitz, *Despre război*, Editura Militară, 1982, p. 213
2. André Beaufre, *Introducere în strategie*, Editura Militară, 1974, p. 9.

Luptele se conjugă între ele formând un tot unitar, la care participă forțe ce acționează în comun sau independent, cu o desfășurare limitată în timp și spațiu și urmăresc îndeplinirea unor scopuri (misiuni), determinate și stabilite de conducerea eșalonului superior, în vederea realizării unui obiectiv tactic.

Scopul luptei constă în nimicirea unei grupări relativ mici de forțe ale inamicului pentru cucerirea sau menținerea (realizarea) unui obiectiv tactic. Realizarea lui se asigură prin aplicarea unei game variate de forme, procedee și metode de acțiune adoptate în funcție de caracteristicile situației, natura, valoarea și modul de acțiune ale inamicului, corespunzător condițiilor de teren, timp, anotimp, precum și valorii grupării forțelor proprii și caracteristicilor tehnico-tactice ale mijloacelor sale de luptă.

La îndeplinirea scopului participă toate genurile și specialitățile de armă din compunerea unităților și marilor unități tactice de arme întrunite și de arme, într-un efort coordonat, aplicând anumite principii de întrebuițare a acestora, și în conformitate cu normele, regulile, metodele și procedeele de pregătire și ducere a luptei.

Lezarea se realizează înaintea...
În conținutul *tactica forțelor terestre (interarme)* are ca obiect studierea principiilor de întrebuițare a fiecărui tip de grupări de forțe în luptă, precum și a normelor, procedeele și metodelor de pregătire și ducere a acțiunilor de luptă specifice.

La rândul ei, *tactica acțiunilor întrunite se ocupă de studierea, planificarea și ducerea luptelor sau ciocnirilor pentru îndeplinirea obiectivelor militare fixate forței tactice*. Specificul acesteia este legat de faptul că include o gamă largă de acțiuni terestre, aeriene și navale. Arar, în anumite situații, pe timpul luptelor și ciocnirilor, acțiunile militare pot fi întrunite; și anume, în cazurile celor aeropurtate, ale acțiunilor amfibii și ale forțelor speciale.

Mai trebuie să adăugăm și *obiectul tacticii* forțelor luptătoare care este dat de studiul luptei subunităților, unităților și marilor unități de arme întrunite de la grupă, pluton, batalion, până la brigadă și divizie. Aceasta este folosită și în procesul de instruire a tuturor celorlalte arme și specialități din compunerea forțelor terestre, aeriene și navale, din trupele Ministerului de Interne, Serviciului Român de Informații etc., astfel încât ele să fie în măsură, când situația le-o cere, să lupte ca o forță sau grupare de forțe de arme întrunite.

Asupra conținutului tacticii forțelor terestre considerăm că nu mai este cazul să insistăm deoarece, cum bine se știe, acesta se regăsește atât în partea sa teoretică, precum și în cea practică - aplicativă, acțională. Tot la fel de bine este cunoscut și faptul că eficiența demersului teoretic se manifestă și verifică în procesul derulării acțiunilor practice, respectiv cele de instruire pe timp de pace și ducere a luptei în timp de război.

Din această perspectivă, reînnoirea tacticii este gândită să fie mai bine corelată cu cerințele și constrângerile actualelor procese de restructurare din armată, precum și cu realizarea obiectivelor de interoperabilitate cu structuri similare din armatele moderne, ale statelor membre NATO. Aici va trebui să insistăm asupra modului lor mai pragmatic de abordare a criteriului eficienței acțiunii militare, atât sub aspectul fundamentării lui științifice, teoretice, cât și sub acela al realizării lui practice, concrete.

Este necesar și util să gândim așa, întrucât respectarea acestuia întărește sensul de corelare al teoriei cu practica, mai ales în cazul tacticii, practica nefundamentată pe o teorie științifică este *ab initio* lipsită de forță și mai ales de eficiență pe care ideile realiste, principiile juste și metodele corecte, eficace le conferă acțiunii umane.

Cunoscutul teoretician militar F. Foch avea perfectă dreptate când spunea: „*Realitatea câmpului de bătaie este că pe el nu se studiază; se face ce se poate, pentru a aplica ceea ce se știe (...), pentru a se face puțin, trebuie să se cunoască mult și bine...*”.³

Iată deci, de ce, și în viitor, preocupările pentru dezvoltarea tacticii forțelor terestre trebuie să fie orientate spre îmbogățirea fondului său teoretic, dar și spre perfecționarea componentei sale practice-aplicative și astfel, unitatea dintre teorie și practică va constitui principalul izvor de eficiență a acesteia.

³ F. Foch, *Principiile războiului*, 29 *Conducerea războiului*, Editura de Literatură, București, 1975, p. 37.

4. Tipurile tacticii forțelor terestre) - nu

○ altă linie directoare importantă a proiectului nostru de elaborare și adoptare a tacticii forțelor terestre cerută de începutul noului mileniu este și aceea a tipologizării ei.

Această orientare are determinări și cerințe multiple.

Prima dintre ele este amintită funcție normativă a științei (teoriei) tacticii. Ea normează și trebuie să normeze cât mai eficient cunoașterea (cogniția) și acțiunea. De aceea, acum tactica este punctul de plecare pentru adoptarea doctrinelor operaționale ale categoriilor forțe armate și a celor de luptă ale armelor.

Cea de-a doua condiționare este o diferențiere în planul tacticii de care până acum nu prea s-a ținut cont, dar care nu mai trebuie neglijată.

La modul concret este vorba despre diferențele dintre tactica aplicată în procesul instruirii trupelor și cea aplicată în luptele reale desfășurate în cadrul războiului. Experiența acestuia din urmă a demonstrat că nici o luptă nu seamănă cu alta.

Altfel spus, în timp de război se aplică mai mult sau mai puțin eficient cunoștințele și deprinderile asimilate anterior, dar în timp de pace, la instrucție, acestea nu sunt suficiente. Modelarea instrucției ar fi utilă; dar dacă ea se aplică doar la nivelul rutiinei, duce la șablonizare.

De aceea, componenta științifică, teoretică a tacticii trebuie redirecționată spre stimularea creativității, spre constituirea epistemică a acelui fond de cunoștințe proiective, prospective, problematizate (confectionate), care pot operaționaliza posibilele situații reale, transpuse apoi în modele de acțiune, prin deprinderi și aptitudini practice.

Procedând astfel, tactica va fi o știință a învățării dinspre viitorul posibil, verosimil, spre prezentul instruirii, iar aptitudinile cultivate teoretic, practic-aplicativ vor fi mult mai apropiate de cerințele concrete ale războiului.

Cu alte cuvinte, tactica forțelor terestre trebuie să se concretizeze cât mai realist în tipurile sale, după anumite criterii.

Din cele prezentate până aici se observă că am ținut cont de dependența tacticii față de mediul fizic și psihic al desfășurării acțiunilor de luptă și vom avea - așa cum s-a arătat mai sus - tactici proprii categoriilor de forțe armate, respectiv o tactică a forțelor terestre, una a forțelor aeriene și alta a celor navale.

Fiecare dintre cele trei va fi o tactică interarme.

Trecând la cel de-al doilea criteriu structural-acțional (pe de o parte structura forțelor la pace și pe de altă parte, modul de acțiune în luptă), tactica forțelor terestre se divide în următoarele tipuri: *tactica forțelor luptătoare; tactica forțelor de sprijin; tactica logisticii.*

Dacă ar fi cazul să mai stabilim și un criteriu al rolului sau importanței lor pentru o ierarhizare între aceste tipuri de tactică s-ar contura mai clar tabloul lor, astfel: tactica forțelor terestre îndeplinește rolul de tactică interarme, în cadrul căreia, tacticii forțelor luptătoare îi revine rolul de tactică a acțiunilor întrunite.

Diversificarea tacticii forțelor terestre nu se oprește însă aici. De altfel, acest proces obiectiv, determinat de varietatea mediilor acțiunilor de luptă dar mai ales de cea a categoriilor de armament și tehnică de luptă, de apariția și dezvoltarea unor noi genuri și sisteme de arme, va continua și mai rapid. Războiul din Golf a demonstrat că diversificarea tacticii s-a accentuat și se accelerează, mediul informațional și cele mai puternice arme (A.W.A.C.S. și J.S.T.A.R.S.) fiind o dovadă grăitoare.

Așadar, după criteriul întrebuintării armelor în luptă mai apare un alt palier de tipuri ale tacticii - *tacticile forțelor de sprijin.*

Tactica armelor întrunite recunoaște tacticile infanteriei/ *vânătorilor de munte, blindatelor, și mecanizatelor, dar și o anumită tactică de sprijin al conducerii (comunicații, informatică, cercetare, poliție militară).*

În cadrul tacticii forțelor de sprijin se regăsesc tacticile artileriei, rachetelor și artileriei antiaeriene, transmisiunilor, trupelor de apărare antiaeriană și geniului, *N.B.C., artilerie electronică, forțele speciale etc.*

Tactica logisticii sprijină cele două tipuri de tactici, constituind un domeniu hotărâtor în realizarea obiectivelor acțiunilor militare studiate de acestea. Căci logistica trupelor presupune: aprovizionarea, transporturile, mentenanța, asistența medicală, asistența sanitar-veterinară, asistența financiară, asigurarea căilor de comunicații, cartiruirea trupelor și adăpostirea materialelor.

Iată deci că avem de-a face cu un adevărat edificiu sistematic al însăși tacticii forțelor terestre (interarme), un important sistem component al macrosistemului cognitiv-acțional, al gândirii și practicii militare.

Continuare pe file 9